

Aiako Harria eta euskara

Gogoeta lirikoa

Itziar MITXELENA

Gau luze eta hezetasunez betetako garai iluna desagertzeaz dagoenean, sortzen dira, tarteka, primadera gozoa aldarrikatzen duten egunak. Ezki beltzetako hosto berriak eta adar luzeko zumarretan ageri diren tita berde alaiak naturaren berpizte berritzailea erakusten digute; haize freskoaren eraginez, egurats aratzean, eguzkiaren distira leundu eta zorrotzu egiten da; hurbiltzen gaituen kemen pozgarriak suspertuak, betikoari ohikoa ez den moduan begiratzean, sekula ikusi ez bagenu bezala, zeruertzean agertzen zaigu Aiako Harria: ilun, indartsu, babesle eta sendo.

Mendi bikaina urdinean zizelatua ikustean, nire barrua, neguko hotzak itzalia, indar xume eta irribarretsu batekin pizten da, gogora ekartzen didana aspaldi utzitako haurtzaroko mundu itxia, borobil eta argitsua, itzaltzen ez den suak berotua.

Iraganaren distira honek adierazten ote du, harrizko pareta honetatik hurbil sortu nintzelako, nire baitan dagoen paisaiari betiko lotua dagoela?

Ur marroi babeslea utzirik, burua gune berrian ateratzen dugunean aurkitzen dugun guztia geureganatzen dugu esponja baten antzera, gu eta besteen artean ezberdintasunik ez balego bezala. Ikusten ez dakiteen begi irekietatik sartzen dira inguratzen gaituzten argi eta koloreak, bulto eta aurpegiak; sudur txikietatik pasatzen direlarik ahaztu ez daitekeen esentzia baten arrastoa uzten duten usainak; biriketarik sortzen den negar indartsuak eta eguzkiaren argi zuriak eragiten dizkigun keinu biziek aldarrikatzen dute besteekin

lotuko gaituen harreman eztabaidatsua hasia dela. Ez baita bakea aro honetako ezaugarri nagusia.

Naturaltasunak –ez adostasunak– menperatzen du haur garaia. Soinua hitz bihurtzen dela konturatu gabe, osatzen ditugu esaldi eta perpausak betiko gurea izanen den hizkuntzan, hizkuntzarik baze-goela ez genekienean ikasia. Bigarrenak, gaztelerak, alegia, bilakatu du lehena lehen, eta eskainiko digu poz berri bat ahotik, aia zuri eta bigun baten antzera, izenak aditzari modu berrian loturik irteten direnean, entzuten digutenengan esnatzen ez dutelarik (oi gertakizun harrigarria!) gudan sortzen duten harridura.

Arrastaka lehenik, gero pausoka, saltoka azkenik, oinek eramaten gaituzte eskolara, non gureganatzen dugun irakurketa eta idazkeraren lengoia, kanabera ahulen inteligentziak sortua, hizki, zenbakiz eta lerroz osatutako sarea, unibertso baztergabea eta isilean erori gabe salto egin dezakegula sinestarazten diguna.

Bigarrena lehenbizikoa bihurtuz, lehenengoaren lehenengotasuna desegin gabe, gazteleraz idatzitako letrei esker ezagutzen ditugu David eta Peggotty, Natacha eta Ander printzea, Urtzi Thor eta Tella-gorri, bai eta malakitazko kioskoaren jabea zen erregea, Abenamar gezurra esaterik ez zuen mairutegiko mairuarekin batera, kanta gozoko sirenak, betirako liluraturik uzten gaituztenak, Cervantes eta Borgesen hizkuntza leku berezian ezarriko dutenak, sentsibilitatearen aska eziniko korapiloak josiz.

Segmentu zuzen bati bestea lotuz, sokaren bukaerara iristen gara, konturatzen garenean besteengandik zurrupatutako gauza ezberdinek, guk berdinduak, pertsona ezberdin bat osatu dutela. Gu garen ni honek sentiarazten digunean kopia eta orijinalaren arteko diferentzi sakona, estiloaren beharra sumatzen dugu, hau da, lehenengo lengoian bigarrenean dastatu ditugun edertasunak esateko premia.

Egitasmo gogorra bi hizkuntzak sortu dituzten tradizioak konparatzen baditugu; eginkizun pozgarria iruditzen zaidana firmamendu zabalean Aiako Harria ikusten dudanean. Grabitatearen kontrako indar batek mugitu eta jasoko balu bezala hegan egitera doala ematen du: sorbalda aurrerantz; bizkar sendoa kapa eder baten antzera zabaldua; eskuineko besoa luzea eta izurtua; ezkerrekoak lrumugarrieta eta Txurumurrutik tira; bien artean, erdia eta gailurra marka-

tuz, Erroilbidek, Migel Angelen sabai famatuaren zenbait irudiren antzera, kosmoseko haize ez ezagun bati aurre egiten diola dirudi.

Ikuskizun honen edertasunaz konturatzen naizenean, iruditzen zait badagoela hondar hori eta ur sakon eta gaziko itsaso miresgarria harri astuna arintasunez bustitzeko egokia eta hizkuntz nahasketa harrigarrienak errazteko aproposa. Leku gabeko toki honetan elkar-tzen al dira bi idazlan arras ezberdinak, denborarekin lotuak dauden tituluak burutuak: *Gero* eta *À la recherche du temps perdu*. Gustuak eta kasualitateak eragindako lege finkoei obedituz, doinu haizegilea, fina, eta pizgarria sortuko dute Prousten esaldi dizdizariak (hausteko zorian hausten ez diren olatu luze eta apartsuak), eta kez karen goibeldurarik ezagutzen ez duen Axularren prosa bortitzak.

Haizekirri leunak erdi galdua dabilen ontziaren belak hanpatuko ditu, poesiaren bide ederra aurki dezan. Irudimenak sortutako para-jetan, Zefiro bigunari esker, ibiliko dugu neurri ezezaguneko bidea, gudan taxutzen ari diren itxurek asmatua, bereizten gaituen berezita-sunik berezienak sortua, gure baitan handitua, guretzat, horratik, harrigarria eta misterioz betetako kamioa; arbasoen oihartzuna ia entzuten ez den leku ilun eta erakargarriak zeharkatzen dituen, guk kurritzen duguna, haurtzaroko hizkuntz maitea erabiliz, errealitate espirituala (eskribau umil eta leialen antzera) ispiatzen duen lana prestatzen dugun bitartean.

KRITIKAK ETA
ERRESEINAK